www.turkishstudies.net/social

Turkish Studies - Social Sciences

eISSN: 2667-5617

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Yeni Dışavurumcu Sanatta Beden İmgesi

Body Image in New Expressionist Art

Sümeyra İlhan*

Abstract: In the historical process of art, one of the important scope that has been the source of the artist has been human with its multifaceted and complex structure. Man, with his physical, emotional and cognitive structure, is positioned at the center of art and represented by different form and meaning relations. The human body reaching an artistic form in the context of history, culture, identity and the artist's psychological processes of creation; It has become an important image that serves as a source for the artist at the stage of narration. The body image, which is used as a means of expressive expression, has gained importance especially within the scope of the applications carried out on the basis of the expressionist understanding of art. One of the movements, which is frequently applied to body image and handled with different techniques and application methods, has been New Expressionism. In the New Expressionism movement, which has found an intense application area in Europe and the USA since the 1970s; Body image has been used to convey different thematic contents, especially in Germany, Italy and America. In order to form a basis for this variability depending on the regions; A study to determine the thematic contents and purposes inwhich art is present of body image in three important centers has gained importance. In the study carried out for this purpose, the method of document review and literature review was used. The works of the artists who gave direction to the New Expressionism movement and who carried out their works based in Germany, Italy and America, and the conceptual structures that gave direction to these works were investigated. In parallel with the obtained findings, it was tried to reach a general judgment about the role attributed to the body in three centers in the context of New Expressionism.

Structured Abstract: The body, with its multifaceted and complex structure, has been one of the important research themes that have been the source of the artist. The human body reaching an artistic form in the context of history, culture, identity and the artist's psychological processes of creation; It has been an image frequently used by artists during the narrative presentation phase. The body image, which is handled with different form and meaning relations in art in every period, has also existed as an important visual element, especially in the practices carried out within the scope of New Expressionism.

In the New Expressionism movement, which has found an intense application area in Europe and the USA since the 1970s, body image has been used in the transfer of different thematic contents, especially in Germany, Italy and America. In order to form a basis on the situation of this variability depending on the regions; A study to determine the thematic contents and purposes in which art is present of body image in

* Arş. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü
Res. Asst. PhD, Kastamonu University, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Painting
ORCİD 0000-0003-4963-076X
silhan@kastamonu.edu.tr

Cite as/ Atıf: İlhan, S. (2021). Yeni dışavurumcu sanatta beden imgesi. *Turkish Studies - Social, 16*(5), 1841-1853. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.51842
Received/Geliş: 21 June/Haziran 2021
Accepted/Kabul: 25 October/Ekim 2021
Published/Yayın: 30 October/Ekim 2021
Checked by plagiarism software
CC BY-NC 4.0

three important centers has gained importance. In this context, the works of the artists who hold the stage of the New Expressionism movement and carry out their works based in Germany, Italy and America, in which they include body image, and the conceptual structures that direct these works have been researched. In parallel with the ontained findings, it was tried to reach a general judgment about the role attributed to the body in three centers in the context of New Expressionism.

German Neo-Expressionist artists, especially Georg Baselitz, Anselm Kiefer, Jörg İmmendorf, and Markuz Lüpertz, produced works by engorge itself on the national past and cultural geography of the society they lived in. Artists from the Second World War developed an understanding of rejecting any image of German identity. By using different symbols and associations, the artists created a connotation that they came to terms with their own history through painting, which is a traditional expression method. The works revealed within the scope of New Expressionism and the images included in the works clearly show this (Antmen, 2013: 266). German representatives of the current; They produced figurative works on violence, religion, mythology, death, war, sexuality, national and cultural identities.

Neo-Expressionism in Italy developed in a different understanding from the German-based movement. Body image, which is considered as a means of expression on subjects such as national identity, war, history, society, chaos and terror in Germany, is an event that artists want to express based on their personal worlds in Italy, where artists such as Enzo Cucchi, Sandro Chia and Francesco Clemente stand out used in the expression of facts and situations. The body, which can be considered as the image shaped by the artist's psychological moods, has been the most discussed form by the Italian Neo-Expressionists during the transfer of psychology, sexuality, mythology and human-oriented thematic narratives. Depending on the movement's understanding that allows the artist freedom of interpretation, the body, which is mostly deformed by the artist, is visualized with an ironic and mocking expression.

One of the most important art centers where Neo Expressionism was adopted in the 1980s was America. American Neo-Expressionist representatives such as Jean-Michel Basquiat, Julian Schnabel and Eric Fischl produced works in response to many problems, especially popular culture environment, social living conditions and racial discrimination. Different from the German and Italian Neo-Expressionist artists, the artists, who produced more critical works on contemporary problems, used various expression methods and techniques based on graffiti and ready-made objects, as well as making figurative descriptions with a realistic pictorial understanding.

The body image, which is used in order to present a different narrative in each period, by handling art through different methods and techniques in the historical process, has become the most important source that the artist will refer to in the stage of self-expression with the emergence of the New Expressionist Art movement and the freedom attributed to the artist accordingly. Depending on the definition of a superior being, the human being has been used in the transfer of important issues about life by dealing with both his spiritual and physical structure. Body size; It has been handled as an element of expression in a thematic content covering a wide area such as history, sociology, philosophy, mythology, sexuality and religion, especially in Germany, Italy and America, where Neo Expressionist Art is heavily adopted, the geography of the artist's life is evaluated within the conditions of life, history and culture. has been done. Depending on the social conditions and the individual moods of the artists, the view, perception and interpretation of the body changed in the same direction. Within the scope of the German art movement, which is described as the center of New Expressionist Art, the influence of the deep traces of history has shaped the narratives about the body in the same direction. Body depictions, which have become symbols of national identity, history and culture in Germany, were used in the expression of thematic contents such as scenes of daily life, mythology, sexuality, etc. in the Italian movement. Bodies, which are handled in America in order to present a critical attitude towards sexuality, religion, popular culture and current life problems, function as an expression-laden form with a message for the artist.

Based on the understanding of the general structure of the Neo-Expressionist artist based on sensitivity and consciousness, while the body is used as the transmitter of the message that the artist wants to convey in Germany, Italy and America, where the current effect is most intense, it is also expressed with stylistic differences depending on the idea that the artist wants to convey. The Neo-Expressionist artist, in a period dominated by a society that has lost its faith in the world, and an era in which ideologies are lost; By positioning the body at the center of art in all its aspects, it has revealed a multidimensional expression for human reality.

Keywords: Contemporary Art, Expressionism, Neo-Expressionism, body ımage, figure

Öz: Sanat tarihsel süreçte sanatçıya kaynaklık eden önemli alanlardan biri, çok yönlü ve karmaşık yapısıyla insan olmuştur. Fiziksel, duyuşsal, bilişsel varlık yapısıyla insan, sanatın merkezine konumlandırılmış ve farklı biçim, anlam ilişkileriyle temsil edilmiştir. Tarih, kültür, kimlik ve sanatçının yaratıma dair psikolojik süreçleri bağlamında sanatsal bir forma ulaşan insan bedeni; anlatı sunma aşamasında sanatçıya kaynaklık eden önemli bir imge haline gelmiştir. İfadeci bir anlatımın aracı olarak kullanılan beden imgesi, özellikle dışavurumcu sanat anlayışı temelinde gerçekleştirilen uygulamalar kapsamında önem kazanmıştır. Beden imgesine sıklıkla başvurulan, farklı teknik ve uygulama yöntemleri ile ele alınan akımlardan biri Yeni Dışavurumculuk olmuştur. 1970'lerden itibaren Avrupa ve ABD'de yoğun bir uygulama alanı bulan Yeni Dışavurumculuk akımında; özellikle Almanya, İtalya ve Amerika merkezli olarak beden imgesi, farklı tematik içeriklerin aktarımında kullanılmıştır. Bölgelere bağlı bu değişkenlik durumuna bir temel oluşturmak üzere; beden imgesinin üç önemli merkezde, hangi tematik içeriklerle ve amaçlarla sanatta varlık gösterdiğini tespit etmeye yönelik bir çalışma önem kazanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen çalışmada, doküman incelemesi ve literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Yeni Dışavurumculuk akımına yön veren ve Almanya, İtalya, Amerika merkezli olarak çalışmalarını gerçekleştiren sanatçıların, beden imgesine yer verdikleri eserleri ile bu eserlerine yön veren kavramsal yapılar araştırılmıştır. Elde edilen bulgular paralelinde Yeni Dışavurumculuk bağlamında üç merkezde bedene atfedilen rol hakkında genelleyici bir yargıya varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Sanat, Dışavurumculuk, Neo-Ekspresyonizm, beden imgesi, figür

Giriş

İnsan bedeni, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel varlık alanı ile yüzyıllardır felsefenin, sanatın ve bilimin araştırma konusudur ve buna bağlı olarak üzerine sayısız inceleme yapılmıştır. Bedenin fiziksel varlık olarak ruh ile değerlendirilen kompleks bir yapıya sahip olması onu; tanımlama, anlamlandırma ve çözümlemeye dönük çalışmaların merkezine almıştır. Ruh ve beden bütünü üzerine yapılan incelemeler insanlık tarihinin en önemli uğraşlarından biri olurken, farklı araştırma yöntem, teknik ve koşullarına bağlı olarak bu incelemeler birbirinden farklı sonuçlar vermiştir. Dünyaya bakış ve algılayışın değişmesine bağlı olarak araştırmacının beden hakkındaki algısı da sürekli dönüşüm yaşamıştır. Bilimsel araştırmalarda nesnel bir araştırma kapsamında değerlendirilen beden, felsefede ve sanatsal ifadede araç unsur olarak ruh ile ele alınarak kişide öznel bir yoruma ulaşmıştır. Buna bağlı olarak özellikle sanatta öznel bir bakış açısının tanımı ve yorumuna dönüşen beden, farklı söylemlerin ifadesinde kullanılmıştır.

Sanatta öznel bir bakış açısının yorumu olarak ele alınan beden, tarihsel süreçte çeşitli anlam ve biçimler ile imgeleştirilerek sanatsal ifade aracı haline getirilmiş, farklı tematik içeriklerle yansıtılması aracılığıyla da sanatçıya anlatı sunma imkanı tanımıştır. Özellikle felsefe, sosyoloji ve psikoloji alanlarının sentezi olarak sanatta biçimsel bir söylem aracı olarak kullanılmıştır.

Sanat tarihsel dönemler incelendiğinde sanat ile beden arasında kurulan dialog ekonomik, tarihsel, bilimsel teknolojik ve kültürel dinamiklere bağlı olarak gelişme göstermiştir. Bu yönüyle bedenin; sanatçının yaratıma dair içsel faktörler dışında, çevresel etkenlerin oluşturduğu atmosferin etkisiyle de bir biçime ve anlama kavuştuğunu söylemek mümkündür.

İnsanın kendini varlık olarak ortaya koyma çabasından doğan mağara resimlerindeki bedene dair izler ve tasvirler beden imgesinin ilk örneklerini oluşturur. Bu süreçten sonra beden imgesi koşullara bağlı olarak farklı öznel ifade biçimleri ile görselleştirilmiştir. Antik Yunan'da ideal olarak ele alınan oranlara dayalı tanrısal figürlerin ifadesi olarak gözlenen kusursuz bedenler, Orta Çağ ile birlikte aşağılanan, dinsel algının oluşturduğu atmosfere bağlı olarak da kirliliğin pisliğin yüceltildiği deforme edilmiş grotesk formlara dönüşmüştür. Rönesans ile bedenin yoruma dayalı bu grotesk ifadesinin yerini, oranlara dayalı kutsal figürlerin, soyluların bedenleri alır. Barok ile toplumsal koşulların hazırladığı ortamda sanatçının serbest biçim formları aracılığıyla

resme dahil edilen figürler, sanat tarihsel süreçte Romantizm'in sanatçıya özgürlük tanımasıyla, sanatçısının duygularını serbestçe ifade edebileceği araç haline gelmeye başlamış ve bu dönemi takip eden süreçte sanatçı bedene kaygılarının aktarımında kullanabileceği bir kavram olarak yaklaşmıştır. Gerçeklik peşindeki Realistler için hayatın içinde tüm sıradanlığı ile yansıtılan beden, Kübist sanatçılar tarafından biçimsel kaygıların ifadesinde araç işlevi görmüştür. Yirminci yüzyılda ise özellikle Romantizmle başlayan ve sanatçıyı özgür kılan tavır, Dışavurumculukla belirgin hale gelmiş, hem biçim hem de anlatı sunan yanıyla ifadeci beden tasvirlerine öncülük etmiştir.

Bireysel hakikatin her şeyden üstün olduğunu ve öznellik aracılığıyla en derin gerçekliğin kavranabileceği düşüncesiyle hareket eden Dışavurumcular, tutkulu yaratma dürtüleri ile anlatı sunma amacı edinmişlerdir. Alman Romantizmi temelli bu düşünce: Stirner, Nietzsche'nin görüşleri çerçevesinde gelişim göstererek sanatçının kendi varlığını en saf haliyle ortaya koyduğu eserler ile sonuçlanmıştır (Cardinal, 2008: 165). Sanatçıyı üstün kılan ve özne olarak öncelikli konuma getiren bu hareket aracılığıyla ortaya koyulan özgün sanatçı performansları ve eserler, sanatçı bireyselliğinin en belirgin haliyle gözlendiği Soyut Dışavurumculuk'u hazırlamıştır. Sosyolojik koşulların hazırladığı, psikolojik faktörlerin şekillendirdiği bu iki ifadeci akım, sanatçının hem bireysel hem de toplumsal duyarlılığının bir yansıması olarak görülmüştür. Topluma karşı bu duyarlılık ve özgür sanatçı tavrı, Dışavurumcu hareketin son akımı olan Yeni Dışavurumculuk ile biçim ve içerik açısından en somut formuyla şekillenerek çağdaş resimsel yoruma ulaşmıştır.

1970'lerden itibaren Avrupa ve ABD' de yoğun bir uygulama alanı bulan Yeni Dışavurumculuk akımında özellikle Almanya, İtalya ve Amerika merkezli olarak beden imgesi, farklı tematik içeriklerin aktarımında kullanılmıştır. Bölgelere bağlı bu değişkenlik durumuna bir temel oluşturmak üzere; beden imgesinin üç önemli merkezde, hangi tematik içeriklerle ve amaçlarla sanatta varlık gösterdiğini tespit etmeye yönelik bir çalışma önem kazanmıştır. Çalışmada, doküman incelemesi ve literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, Yeni Dışavurumculuk akımına yön veren ve Almanya, İtalya, Amerika merkezli olarak çalışmalarını gerçekleştiren sanatçıların, beden imgesine yer verdikleri eserleri ile bu eserlerine yön veren kavramsal yapılar araştırılmıştır. Elde edilen bulgular paralelinde Yeni Dışavurumculuk bağlamında üç merkezde bedene atfedilen rol hakkında genelleyici bir yargıya varılmaya çalışılmıştır.

1. Yeni Dışavurumcu Sanatta İmgesel Olarak Bedenin Rolü

1970'lerde çok sayıda ülkede farklı kültürel bileşimlerin neden olduğu eklektizmin, politik ve ekonomik bunalımların, terör olaylarının sanatçıların sanat ifade biçimlerinde yönlendirici olduğu görülür ve bu toplumsal koşullar sanatçıyı Yeni Dışavurumcu anlatıma sürükler.

Yeni Dışavurumcu Sanat Akımı 1970'ler ve 1980'lerde kavramsal temelli sanat hareketleri olarak nitelenen, Pop Art, Minimalizm, Kavramsal Sanat ve Postmodernizmin kavramsal duruşuna karşı bir tavır sergileyerek bu akımların dışladığı birçok geleneksel sanat unsurunu, yeniden gündeme getirme amacıyla bir araya gelen sanatçıların çalışmalarından oluşur. Yeni Dışavurumcu sanatçılar 1960- 1980 dönemine hakim kavramsal temelli yaklaşımlara tepki olarak çıkış yapmış; resim, boya, tarih, figür anlatı gibi modernist ve kavramsal temelli eğilimlerin dışladığı birçok geleneksel sanat unsurunu yeniden gündeme getirerek bunların sanat ortamınca sahiplenilmesini sağlamıştır. Özellikle Almanya ve İtalya'da dikkat çekmeye başlayan akım yoğun sanatsal üretimi ve sanat çevresinden gördüğü ilgi ile resmin geri dönüşünün işareti sayılmıştır (Antmen, 2013: 263).

Genel olarak otobiyografik öğeler, kendi sembolizmleri ve hikaye anlatımından unsurları kapsayan figüratif resme geri dönen Yeni Dışavurumcular ortak bir kavram etrafında birleşmemesinden dolayı Amerika'da Yeni Fovizm, Punk Art ve alışılmış sanat becerilerinin

yansıtılmamasından kaynaklı da Kötü Resim; Almanya'da Yeni Vahşiler (Yeni Fovlar) ve İtalya'da Transavangardia (Avangard Ötesi) gibi isimlerle anıldılar (Hodge, 2014: 192). Geniş bir coğrafyada etkin olan Yeni Dışavurumcu sanat farklı akım ve üsluplarla isimlendirilen sanatçıların katılımıyla etkinlik alanını genişletmiştir.

Sanatçılar içgüdüsel vurgular yaparak, öznel renkler kullanarak ve formları çarpıtarak yirminci yüzyıl başlarında varlık gösteren Dışavurumcu Akımlar; Fovizm, Die Brücke ve der Blaue Reiter ile Yirminci yüzyılın ortasındaki Soyut Dışavurumculuk'un soyut formlarındaki gibi duygusal içeriğe geri dönmüşlerdir (Shane, 2015: 32). Bu kapsamda sanatçıların çalışmaları, ifade yüklü, dinamik ve gerilimi yüksek eserler olmuştur.

Biçim ve içerik açısından bağımsız bir yapıya sahip olan Yeni Dışavurumcu sanat, endüstriyel çağın yaratmış olduğu bunalım, karmaşa, baskılarla insanın kendi benliğini tanımlamaya tarih ve gelecekle bağlarını aramaya dönük bir tavır geliştirmesi ile şekillenmiştir.

Yeni Dışavurumcu sanatçılar birey olarak iç dinamiklerinden yola çıkarak dünyayı kendi diliyle yorumlamışlardır. Yaşadığı ortamın tarihsel, kültürel, ekonomik ve siyasal koşullarına bağlı olarak özgün bir dil oluşturan sanatçılar, bu temaları ifade aşamasında genel olarak beden imgesini kullanmışlardır. Tarihsel süreçte çok farklı yaklaşımlarla ele alınan beden, Yeni Dışavurumcu sanatta sanatçının gördüğü şekliyle değil, duyumsadığı biçimiyle resmedilmiştir. Bu yönüyle beden, sanatçının dışa vurmak istediği herhangi bir temanın yansıtıcı unsuru olarak resimlerde yerini almıştır.

Yeni Dışavurumcu sanatçılarda beden imgesi insana dair problemleri, özellikle insan-toplum ilişkisine dikkat çekmek ve bu ilişkiyi gündeme getirmek amacıyla seçilen bir imge olmuştur. Beden imgesi, insanın toplumla ilişkisini yansıtan bir ifade aracı olmasının yanında; tarih, mitoloji, din, primitif etkiler, cinsellik ve psikoloji ekseninde değerlendirilebilecek konuların ifadesinde de kullanılan form olarak dikkat çekmektedir. Sanatçının psikolojik süreçleri ve durumlarının belirgin bir şekilde etkili olduğu bu tematik farklılıklarda, belirleyici olan diğer önemli faktör ise sanatçının yaşadığı coğrafyanın yaratıma etkisi olarak gösterilebilir. Dış dünyadan bağımsız bir varlık olarak konumlandırılamayan sanatçı, bu uyarıcılara maruz kalan, karşı bir tavır ve ifade geliştiren birey olarak yaratım gerçekleştirmiştir. Bireyselliğin ve duygusal aktarımın önem kazandığı Yeni Dışavurumcularda anlatı, bedenin hem ruhsal hem fiziksel bir varlık olarak ele alınmasıyla ifade edilmiştir.

Yaşadığı atmosferin koşullarını hem etkileyen hem de bunlardan etkilenen varlık olarak insan ve bu işleyiş sisteminin merkezinde yer almasına bağlı olarak da sanatçı; bir olgu, olay ya da durumun ifadesinde en etkileyici araç olarak insan gerçekliğini tercih etmiştir. İnsan bedeni, sanatçının yorumuna ve anlatılan temaya bağlı olarak farklı biçim-içerik ilişkileriyle görselleştirilmiştir. Yeni Dışavurumcu sanatçının özgür yaratım anlayışı içerisinde beden, deformasyon, abartı ve soyutlama ile ele alınarak gerilimli bir atmosfer içerisinde aktarılmıştır. Anlatılan temanın içerik yapısına bağlı olarak bedene yüklenen ifade ve biçim aynı oranda değişiklik göstermiştir.

Almanya'da yoğun bir resimsel sanat üretimine altyapı hazırlayan Yeni Dışavurumculuk, özellikle Amerika ve İtalya'da da büyük ilgi görmüştür. Toplumsal, tarihsel koşullara ve sanatçının ruhsal durumuna bağlı olarak her coğrafyada farklı tematik kavramlara yoğunlaşan Yeni Dışavurumcular bilinçaltı çözümlemeleri ya da hayal gücünün olanaklarından yola çıkmak yerine, tarihe ve topluma karşı bilinçli yaklaşımlarıyla, saf biçimci anlayışı reddetmişlerdir. "Estetik anarşizmleriyle bütün geleneksel çizgilerin dışındaydılar; bu nedenle sanatçılara "trans-avangart" denmiştir (Krausse, 2005: 119). Sanatçılar eserlerinde beden imgelerini salt estetik değer olarak değil, anlatı unsuru olarak ele alıp yorumlamışlardır.

Akımın Alman temsilcileri; şiddet, din, mitoloji, ölüm, cinsellik gibi konularda figüratif eser ortaya koymalarının yanı sıra, ağırlıklı olarak ulusal ve kültürel kimliklerine sahip çıkarak, sanatsal üretimleri ile dönemin toplumsal sorunlarına dikkat çekmiş, İkinci Dünya Savaşı'nın toplumda bıraktığı izleri sanatçı deneyimleri ile eserlerine yansıtmışlardır. Nazi Almanyası sonunda yaşanan yıkımın etkilerini sanatçı olarak derinden hisseden Alman Yeni Dışavurumcuları, savaş ve savaşın acımasız eylemlerinden dolayı kendileri ile yüzleşme sürecine girmiş ve yaşanan bu yıkımın sorumlularından biri olan toplumun bir üyesi olmalarından kaynaklı olarak da ağır bir suçluluk duygusuyla hareket ederek eserlerde biçimden çok anlama önem vermişlerdir. Savaşın yarattığı kaos ortamı benliğin anlamını yitirmesine ve anlamsızlığın hakim olduğu bir toplumsal yapının şekillenmesine neden olmuştur. Bu yapının hakim olduğu atmosferde sanatçının yarattığı imgeler, görünen gerçeklikten çok kurguladıkları duygu yüklü biçimler olmuştur.

Georg Baselitz, Anselm Kiefer, Jörg İmmendorf, Markuz Lüpertz başta olmak üzere Alman Yeni Dışavurumcu sanatçılar yaşadıkları toplumun ulusal geçmişi ve kültürel coğrafyasından beslenerek eser üretmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sanatçılar Alman kimliği ile ilgili her türlü imgenin reddine dönük anlayış geliştirmiştir. Sanatçılar, farklı simgeleri ve çağrışımları kullanarak geleneksel bir ifade yöntemi olan resim aracılığıyla, kendi tarihleriyle hesaplaştıklarına dönük çağrışım yaratmıştır. Yeni Dışavurumculuk kapsamında ortaya koyulan eserler ve eserlerde yer verilen imgeler bunu açık bir şekilde göstermektedir (Antmen, 2013: 266). Bu dönemi kapsayan eserlerde sanatçılar dışavurum aracılığıyla eleştirel bir gerçeklik yaratmaya da çalışmışlardır.

Alman Yeni Dışavurumcu sanatçılar Nazi sonrası Almanya'sında, benliğin anlamını yitirmesine dikkat çekmek amacıyla eserlerinde uğursuz benlik betimlemelerine yer vererek, kendi varoluşlarını anlamlı, lüzumlu kılmaya çalışmışlardır. Toplumda anlam yitimine karşı uğraşın temellenmesi için gereken hiçbir anlamın bulunmamasına, hayatın çok ucuz olmasına bağlı olarak resimlerde benlik varoluşu absürd ve ironi ile ifade edilmiştir (Baynes, 2008: 63).

Anselm Kiefer Alman Yeni Dışavurumcu sanatın en önemli temsilcilerindendir ve bedene dair tasvirleri genellikle geniş bir doğa manzarası içerisinde yer alan siyaset, din ve mitoloji kapsamında değerlendirilebilecek imgelerden oluşur (Şekil 1). Yüceltilmiş bir doğa atmosferi içerisinde küçülmüş bedenler aracılığıyla yaptığı tarihsel göndermeler "Alman ırkının yüceltilmesinden başka bir şey değildir. Kiefer'in sürekli yaptığı bir şeydir bu; bir şeyi gösteriyormuş gibi görünürken, aslında ironik olarak hep başka şeyi ima etmek…" (Şahiner, 2008: 97).



Şekil 1: Anselm Kiefer, Bırak Binlerce Çiçek Açsın, 190x280 cm, 1998.

Eserlerinde kahramanlık öyküleri yerine karanlık bir tarih içinde ümitsiz, acı çeken, parçalanmış insana yer veren ve savaş sonrası ile yüzleşen Georg Baselitz biçimi reddederek, yapıyı altüst ederek, sanat tavrını ortaya koymuştur (Karsan, 2005: 53). Savaş temalı eserlerde

yorumladığı beden imgelerini 1969'dan itibaren tepetaklak resmetmesiyle bilinen Baselitz bu yorumuyla, tuval üzerindeki dinamizme ve gerilime dikkat çekmiştir.

Baselitz seri halinde çalıştığı "Kahramanlar" dizisi ile Alman gençlerini istismara uğramış, ulus ve inanç için yaşamını yitirmiş şekilde betimler. Baselitz tarafından savaş sonrasının "İsimsiz ve Yalnız Kahramanları" olarak nitelenen bu gençler kısa pantolonları, uzun saçları, üniformaları ile geç kalınmış bir eylem olarak yuvaya dönmektedirler. Savaşın tüm yıkımını ifade etmek amacıyla ele aldığı bedenler, zarar görmüş, tüm gücü, yaşam isteği tükenmiş, yorgun ve ümitsizdir (Şekil 2) (Yaşayanlar Sağlam, 1992: 41).



Şekil 2: Georg Baselitz, Partizan, 162x130 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1965



Şekil 3: Gerhard Richter, Hitler, 110x130 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1962

Gerhard Richter, Alman kültürünün değerlendirilmesinin önemli olduğuna ve sanatın toplumu onarıcı gücüne inanan bir sanatçı olarak, eserlerinde örtük ve açık bir şekilde siyasi figürleri resmetmiştir (Şekill 3) (Tarzan, 2010: 94). Topluma duyarlılığı ile ortaya koyduğu bu çalışmaların yanı sıra, fotografik yorumlar ile aktardığı bedene dayalı imgeleri ile dikkat çeken sanatçı, fotografik efektler ve soyutlamalar ile özgün bir yoruma ulaşır.



Şekil 4: Markus Lüpertz, İsimsiz, 150x150 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 2008

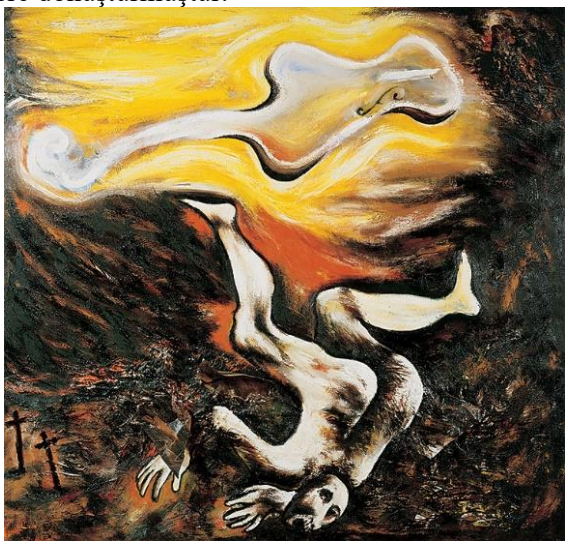
Yeni Dışavurumcu sanatçılarla ortak bir bilince sahip olan Markus Lüpertz ve Jörg İmmendorff tarih ve kültür eksenindeki verileri ortak bir yorumda bir araya getiren sanatçılar arasındadır. Markus Lüpertz Alman kimliğine verdiği önem ile kendi tarihini sahiplenmiş, asker kaskları ve savaş sahnelerinde yer alan figürleri resme dahil ederek insana dair tarihsel koşulları resmetmiştir (Şekil 4). Jörg İmmendorff ise İkinci Dünya Savaşı sonrasının gerilimli ortamını yansıttığı eserlerinde, bedeni biçimsel bozuma uğratarak ve şiddettli renklerle betimleyerek ölüm duygusunu hissettirir. Hayali mekan olarak tasarladığı Cafe Deutschland serisinde karmaşa, korku, şiddetin ele alınması aracılığıyla dönemin sosyo-politik problemlerine eleştirel bir gönderme söz konusudur (Şekil 5).



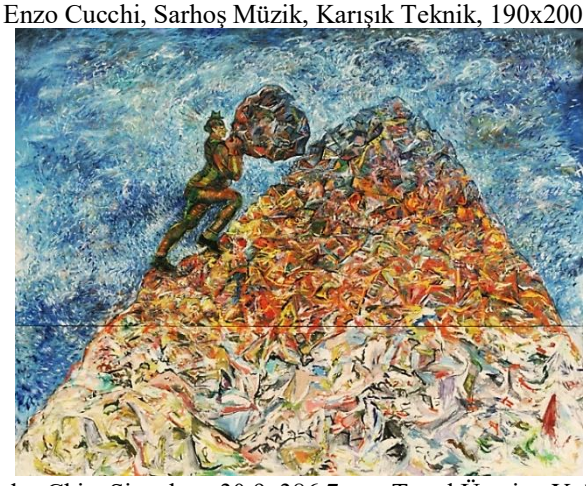
Şekil 5: Jörg Immendorff, Cafe Deutschland, 285 x 330 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1984

İtalya'da Yeni Dışavurumculuk, Almanya merkezli hareketten farklı anlayışta gelişim göstermiştir. Almanya'da ulusal kimlik, savaş, tarih, toplum, kaos, terör gibi konularda ifade aracı olarak ele alınan beden imgesi, Enzo Cucchi, Sandro Chia ve Francesco Clemente gibi sanatçıların öne çıktığı İtalya'da, sanatçıların kişisel dünyalarından hareketle ifade etmek istediği olay, olgu ve durumların ifadesinde kullanılmıştır. Sanatçın psikolojik ruh durumlarının şekilldendirdiği imge olarak değerlendirilebilecek beden, İtalyan Yeni Dışavurumcular tarafından psikoloji, cinsellik, mitoloji ve insan odaklı tematik anlatıların aktarımı aşamasında en çok ele alınan biçim olmuştur. Akımın sanatçıya yorum serbestliği tanıyan anlayışına bağlı olarak, sanatçı tarafından çoğunlukla deformasyona uğratılan beden, ironik ve alaycı bir anlatım ile görselleştirilmiştir.

Yeni Dışavurumcu sanatın ve Transavanguardia ekolünün en önde gelen isimlerinden Enzo Cucchi soyut manzara çağrışımlı mekanlarda, efsaneler ve yerel geleneklerden beslenen simgeci bir ifade anlayışını benimseyerek, figür yorumuna gitmiştir. (Antmen, 2013: 271) Yarattığı gizemli ve karanlık bir dünya atmosferiyle dikkat çeken Cucchi, kurguya dahil ettiği kurukafalar ve ifade yüklü beden tasvirleriyle dışavurumcu tavrı en belirgin haliyle yansıtan sanatçılar arasında yer almaktadır (Şekil 6). Karamsar bir iç dünyanın yansıması niteliğinde olan bu resimlerde sanatçı, kendi ruhsal durumunu aktarım aşamasında insan varlığından yola çıkarak onu yarattığı hayali kurgular içerisinde imgelere dönüştürmüştür.

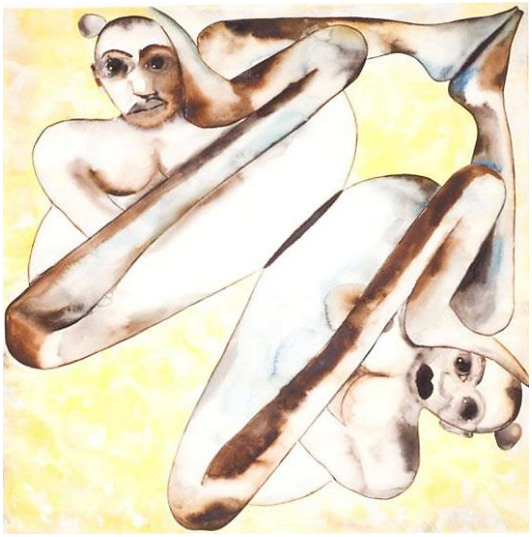


Şekil 6: Enzo Cucchi, Sarhoş Müzik, Karışık Teknik, 190x200 cm, 1982



Şekil 7: Sandro Chia, Sisyphus, 30.9x386.7 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1981

Enzo Cucchi'nin eserlerine yansıyan karamsar atmosfer Sandro Chia'nın resimlerinde yerini ironik bir ifadeyle şekillenen traji-komik yaşam sahnelerine bırakmıştır (Şekil 7). Sanatçının eserlerine yön veren en önemli referanslar tarih ve mitolojiyi kapsayan konular olmuştur. Sandro Chia, bu konular üzerinden gerçekleştirdiği beden tasvirleri geçmişin izlerini taşırken, alaycı ve esprili bir anlatım dilini de yansıtır. Sanatçı beden imgesini; mitolojiden, İtalya tarihine kadar uzanan farklı tematik içerikler, şiddetli renk ilişkileri, kalın katmanlar halinde uyguladığı boya dokuları ve biçim serbestliği ile yorumlamıştır.



Şekil 8: Francesco Clemente, Simetri, Kağıt Üzerine Suluboya, 118.1x113 cm, 1991

Eserlerini psikoloji, cinsellik, kültür kapsamında değerlendirilebilecek konular üzerine temellendirilen Francesco Clemente, insana dair psikolojik ruh durumlarını, ironik bir ifadeyle aktarır (Şekil 8). Clemente insan ruhunun iç alanı ile doğa, kültür ve diğerlerinin dış dünyası arasında bağ kurmak adına çalışmalarında bedensel delikler, kulak, burun, göz ve genital organ ifadelerine belirgin bir biçimde yer vermiştir (Tarzan, 2010: 111). Sanatçının gelenek ile günümüz referanslarını birleştirerek yarattığı bu sıradışı insan gerçekliği, dışavurumcu sanatçı tavrıyla ortaya koyulmuştur.

1980'lerde Yeni Dışavurumculuk'un benimsendiği en önemli sanat merkezlerinden biri de Amerika olmuştur. Jean-Michel Basquiat, Julian Schnabel ve Eric Fischl gibi Amerikan Yeni Dışavurumcu temsilciler çoğunlukla popüler kültür ortamı, sosyal yaşam koşulları ve ırk ayrımcılığı başta olmak üzere çok sayıda soruna karşı tepki niteliğinde eserler ortaya koymuşlardır. Alman ve İtalyan Yeni Dışavurumcu sanatçılardan farklı olarak daha çok güncel problemler üzerine eleştirel yapıtlar ortaya koyan sanatçılar, gerçekçi resimsel anlayışla figüratif betimlemeler yapmalarının yanı sıra grafiti ve hazır nesneye dayalı çeşitli ifade yöntem ve tekniklerini de kullanmışlardır.



Şekil 9: Jean-Michel Basquiat, İğrenç Liberaller, 172.72x259.08 cm, Karışık Teknik, 1982

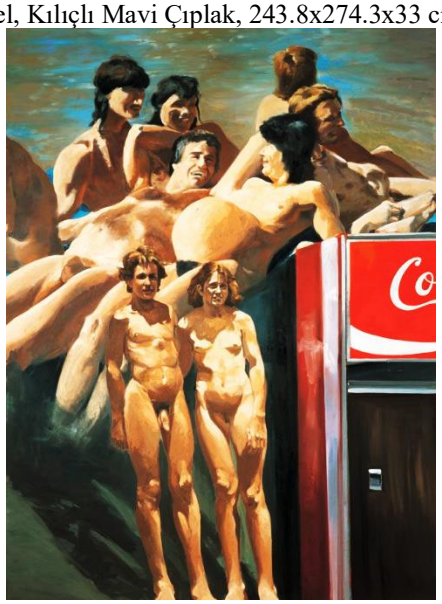
Jean-Michel Basquiat, akımın özellikle Amerika'da mevcut ırk ayrımcılığına karşı bir tavır sergileyen ve eserlerinde oluşturduğu sembolik ifadeler ve derin anlatım aracılığıyla açık bir şekilde tepkisini ortaya koyan grafiti sanatçısıdır (Şekil 9). Toplumsal bilinç ve duyarlılık ile hareket eden Basquiat'nın resimlerinin çoğunda sembolik ve simgesel unsurlar belirgin bir biçimde varlık göstermektedir (Thompson, 2014: 372). Basquiat'nın resimlerinde yer verdiği beden

temsilleri, deformasyona uğramış ve bütünselliğini kaybetmiş formlardan oluşmaktadır. Yeni Dışavurumcu sanatçıların genel olarak bir olgu olay ya da durumun ifadesinde duyguyu etkili kılmak amacıyla deforme edilen bedenler, Basquiat'nın çalışmalarında çocuksu bir saflıkla bozuma uğratılarak mesaj ileten imgeler haline getirilmiştir. Saf bir dışavurum aracılığıyla imgeleştirilen primitif özellikler de gösteren bu figürlerin altında, derin politik, siyasal söylemler yatmaktadır.

Jean-Michel Basquiat'nın resimlerine yansıyan primitif özellik, Julian Schnabel'in resimlerinde yapıtın özünü oluşturan eyleme dönüşmüştür. Sanatçının tabakları kırma eylemi ile şekillenen bu yaratım süreci sanatçının bu nesneler aracılığıyla primitif ögeleri betimlemesiyle tutarlı bir bütünlük içindedir. Schnabel'in genellikle tabak, porselen parçaları ve farklı dokuda hazır nesneleri dahil ederek oluşturduğu resimler, sanatçının resimde yüzey sorunu ile ilgili arayışlarının bir sonucudur. Bu biçimsel arayışın yanında sanatçının oluşturduğu eserler, popüler kültürün, tarihin ve belleğindeki anı kırıntılarının sentezi niteliğinde çalışmalardır. Hazır nesne kullanımı aracılığıyla kaba biçimler halinde ifade edilen beden tasvirleri ise sanatçının tarih, din, kültür kapsamında arayışları ile şekillenmiştir (Şekil 10).



Şekil 10: Julian Schnabel, Kılıçlı Mavi Çıplak, 243.8x274.3x33 cm, Karışık Teknik, 1979



Şekil 11: Eric Fischl, Erkek ve Kız Kardeş, 249x188 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1991

Eric Fischl Amerikan banliyö yaşamını konu alarak oluşturduğu yapıtlarıyla 1980'lerin sanat ortamında en çok dikkat çeken isimlerden biri olmuştur (Şekil 11). Sanatçı Pop Sanat'ın renkli bir dünya olarak sunduğu tüketim kültürünü, eleştirel bir gerçeklikle resmederek izleyiciye

sunmuştur (Antmen, 2013: 268). Gündelik yaşamdan kültürel yapıya, cinsellikten, dine kadar çok sayıda konuyu ele alan Fischl; üslup açısından fotografik resimsel anlayışı benimsemiş ve bu eserlerinde insana dair tasvirlerini, hayatın içinde tüm gerçekliğiyle ve sıradanlığıyla aktarmıştır**.**

Sonuç

Sanat tarihsel süreçte farklı yöntem ve teknikler aracılığıyla ele alınarak her dönem farklı anlatı sunmak amacıyla kullanılan beden imgesi, Yeni Dışavurumcu Sanat akımının ortaya çıkışıyla ve buna bağlı olarak sanatçıya atfedilen özgürlükle sanatçının kendisini ifade aşamasında başvuracağı en önemli kaynak haline gelmiştir. Üstün varlık olarak tanımlanmasına bağlı olarak insan, hem ruhsal hem bedensel yapısıyla ele alınarak, yaşama dair önemli konuların aktarımında kullanılmıştır. Beden; tarih, sosyoloji, felsefe mitoloji, cinsellik, din gibi geniş bir alanı kapsayan tematik içerikte ifade unsuru olarak ele alınmış, özellikle Yeni Dışavurumcu Sanatın yoğun şekilde benimsendiği Almanya, İtalya ve Amerika'da sanatçının yaşadığı coğrafyanın, yaşam, tarih ve kültür koşulları içerisinde değerlendirilerek ifade edilmiştir. Toplumsal koşullarının ve sanatçıların bireysel ruh durumlarının farklı olmasına bağlı olarak, bedene bakış, algılayış ve yorum aynı doğrultuda değişiklik göstermiştir. Yeni Dışavurumcu Sanatın merkezi olarak nitelenen Almanya sanat hareketi kapsamında, tarihin derin izlerinin etkisi bedene dair anlatıları da aynı yönde biçimlendirmiştir. Almanya'da ulusal kimlik, tarih ve kültürün sembolü haline gelen beden tasvirleri, İtalya hareketinde günlük yaşama dair sahneler, mitoloji, cinsellik, gibi tematik içeriklerin anlatımında kullanılmıştır. Amerika'da cinsellik, din, popüler kültür ve güncel yaşam sorunlarına karşı eleştirel bir tavır ortaya koymak amacıyla ele alınan bedenler, sanatçı için mesaj içeren ifade yüklü bir form olarak işlev kazanmaktadır.

Yeni Dışavurumcu sanatçının genel yapısının duyarlılık ve bilinç üzerine kurulu anlayışından hareketle, akım etkisinin en yoğun görüldüğü Almanya, İtalya ve Amerika'da beden, sanatçının iletmek istediği mesajın aktarıcısı olarak kullanılırken, sanatçının aktarmak istediği düşünceye bağlı olarak da biçimsel farklılıklarla ifade edilmiştir. Yeni Dışavurumcu sanatçı, dünyaya karşı inancını yitirmiş bir toplumun, ideolojilerin yitirildiği bir çağın hakim olduğu dönemde; bedeni her yönüyle sanatın merkezine konumlandırarak, insan gerçekliğine yönelik çok boyutlu bir ifadeyi ortaya koymuştur.

Kaynakça

Antmen, A. (2013). *20. yüzyıl batı sanatında akımlar*. Sel.

Baynes, K. (2008). *Toplumda sanat*. (Y. Atılgan, Çev.) Yapı Kredi.

Cardinal, R. (2008). Dışavurumcu proje. *Sanat Dünyamız*, (109), 164-165.

Hodge, S. (2014). *Elli sanat fikri*. (E. Gözgü, Çev.) Domingo.

Karsan, F. (2005). 20. yüzyıl sanatında yıkma ve yaratma. *Rh+Sanat*, (21), 50-53.

Krausse, A. C. (2005). *Rönesanstan günümüze resim sanatının öyküsü*. (D. Zaptçıoğlu, Çev.) Literatür.

Shane, R. (2015). Yeni dışavurumculuk. M. Haydaroğlu (Ed.), *Tarih boyunca sanat* (s. 32-33) içinde. Yapı Kredi.

Şahiner, R. (2008). *Sanatta postmodern kırılmalar ya da modernin yapıbozumu*. Yeni İnsan.

Tarzan, Ö. (2010). *Yeni dışavurumcu tavrı oluşturan sanatçı kimliği ve yapıtlardaki psiko-sembolik öğeler*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Thompson, J. (2006). *Modern resim nasıl okunur modern ustaları anlamak*. (F. Candil Çulcu, Çev.) Hayalperest.

Yaşayanlar Sağlam, G. (1992). *Batı Avrupa ve Türk resminde yeni dışavurumculuk*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şekiller Kaynakça

Şekil 1: Anselm Kiefer, Bırak Binlerce Çiçek Açsın. 1998. Karışık Teknik. 190x280 cm. http://www.alaintruong.com/archives/2014/01/26/29050985.html

Şekil 2: Georg Baselitz. Partizan. 1965. Tuval Üzerine Yağlıboya. 162x130 cm. http://www.artnet.com/artists/georg-baselitz/partisan-W75jZs9Wp8y0tXhUfUO8rg2

Şekil 3: Gerhard Richter. Hitler. 1962. Tuval Üzerine Yağlıboya. 110x130 cm. https://www.gerhard-richter.com/en/art/paintings/photo-paintings/death-9/hitler-5472

Şekil 4: Markus Lüpertz. İsimsiz. 2008. Tuval Üzerine Yağlıboya. 150x150 cm. https://www.alminerech.com/exhibitions/5167-markus-lupertz#fcbx-work-18

Şekil 5: Jörg Immendorff. Cafe Deutschland. 1984. Tuval Üzerine Yağlıboya. 285 x 330 cm. https://www.wikiart.org/en/jorg-immendorff/cafe-deutschland-1984

Şekil 6: Enzo Cucchi. Sarhoş Müzik. 1982. Karışık Teknik, 190x200 cm. http://www.proa.org/exhibiciones/pasadas/-transvanguardia/salas/enzo_cucchi_3.html

Şekil 7: Sandro Chia. Sisyphus. Tuval Üzerine Yağlıboya. 30.9x386.7 cm. 1981. https://www.moma.org/collection/works/79656?locale=en

Şekil 8: Francesco Clemente. Simetri. 1991. Kağıt Üzerine Suluboya. 118.1x113 cm. http://www.francescoclemente.net/1990s/5.html

Şekil 9: Jean-Michel Basquiat. İğrenç Liberaller. 1982. Karışık Teknik. 172.72x259.08 cm. https://www.artsy.net/artwork/jean-michel-basquiat-obnoxious-liberals

Şekil 10: Julian Schnabel. Kılıçlı Mavi Çıplak. 1979. Karışık Teknik. 243.8x274.3x33 cm. https://www.julianschnabel.com/paintings/plate-paintings-items/blue-nude-with-a-sword

Şekil 11: Eric Fischl. Erkek ve Kız Kardeş. 1991. Tuval Üzerine Yağlıboya. 249x188 cm. http://www.ericfischl.com/early-beach1/